**Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite**
**Møte onsdag den 3. mars 1965 kl. 10.**

Møtet ble ledet av fung. formann, R ø i s e l a n d .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Hambro, Borgen, Borten, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, Johs. Olsen og Treholt.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Lange og handelsministeren, statsråd Trygve Lie.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Underdirektør Rogstad, Utenriksdepartementet, og ekspedisjonssjef Stokke, Handelsdepartementet.

**Fung. formann:** Møtet er kalla inn for at ein skal kunne drøfte dei tre sakene som står på sakslista.

Første sak er *orientering om EFTA-møtet.* Eg gjev ordet til statsråd Trygve Lie.

**Statsråd Trygve Lie:** Dagen før jeg reiste til Genève hadde jeg et møte med den utvidede utenrikskomite, og jeg henviser til de uttalelser som falt der og de råd jeg den gang fikk som leder av delegasjonen til Genève.

Det var et noe ekstraordinært møte som denne gang ble holdt i Genève. Foranledningen var de britiske krisetiltak og beslutningen på det siste møte i EFTA, i november, om at neste møte skulle holdes 22. og 23. februar. Noe sted for avholdelsen av møtet ble den gang ikke bestemt, men stedet ble altså Genève.

Delegasjonen var meget liten sammenlignet med tidligere delegasjoner, fordi dagsordenen ikke innbød til særlig stor deltakelse fra noe lands side. Men det kom atskillige fra Storbritannia – delegasjonen derfra var på 22 medlemmer, utenom den faste delegasjon i Genève. Vi var ikke flere enn fem mann, og så hadde vi vår faste delegasjon der nede – ambassadør Sommerfelt og fire andre – til å assistere oss.

Dagsordenen var ganske kort. Det ordinære møte skulle begynne mandag kl. 10.30, men allerede søndag begynte det som i pressen ble kalt for "lobbying". Etter hvert som delegasjonene kom til Genève, hadde den engelske delegasjon – som ble ledet av økonomiminister George Brown og handelsministeren, the President of the Board of Trade, Douglas Jay – møter med delegasjonslederne enkeltvis. Mens jeg hadde en samtale med George Brown, holdt den sveitsiske delegasjon et såkalt "the-selskap" for en 3 – 4 mann fra hver delegasjon, bortsett fra britene.

George Brown spurte meg under denne samtalen om hvordan jeg så på situasjonen, og hvor stor reduksjon jeg ville tilrå britene å tilby. Jeg svarte at mindre enn en 5 pst. reduksjon av tollsatsen overhodet ikke kunne komme på tale, og til det sa han temmelig raskt at det var akkurat det som den britiske regjering var kommet til. – Hadde jeg visst det, skulle jeg kanskje ha krevd noe mer, men handelstallene for januar, som en del av oss fikk oppgitt under møtet i Nordisk Råd i Reykjavik, innbød ikke til forslag om en større reduksjon. – George Brown satte imidlertid som

en absolutt betingelse for tilbudet om 5 pst., at vi i det hele tatt ikke tok opp noen debatt om støtten til den britiske eksportindustri. Han ville ha en avgjørelse om dette på forhånd, før han overhodet ville gi oss noe tilsagn om en 5 pst. reduksjon. Nå vil jeg ikke påstå at jeg ikke er engstelig når det gjelder en slik støtte, men jeg mener at det må gå an på en eller annen måte å motvirke virkningene av den. Hvis det norske marked for eksempel skulle bli oversvømmet av engelske tilbud til fortrengsel for norsk industri, eller hvis norsk konkurranseevne på utenlandske markeder skulle komme i fare på grunn av slik hjelp til britisk eksportindustri, går det an – uten å komme i strid med EFTA-avtalen – å finne en vei ut av de vanskeligheter som vi eventuelt måtte møte. Dette har jeg gitt uttrykk for overfor Regjeringen, og jeg sa det også til George Brown, men på det punktet var han ubønnhørlig.

Etter at jeg hadde hatt denne samtalen med ham, har han formodentlig hatt samtaler med de andre delegasjoner og fått enstemmig tilslutning til en slik fremgangsmåte, for dagen etter vedtok det faste råd – som består av de forskjellige lands ambassadører til EFTA – at spørsmålet om "ekstrarabatten", som den kalles, for britisk eksportindustri først skulle komme opp til behandling på møtet i Wien den 24. og 25. mai.

Skulle jeg gi en alminnelig karakteristikk av diskusjonen på ministermøtet nå i februar, vil jeg si at den var lite balansert sammenlignet med diskusjonen på møtet i november, der også utenriksminister Lange var til stede. Nå falt alle sammen helt til fote ved George Browns tilbud om – etter beslutning av den engelske regjering – å redusere avgiften fra 15 pst. til 10 pst. fra og med 26. april 1965. Jeg ser ikke med særlig engstelse på at reduksjonen først trer i kraft 26. april, da jeg meget godt vet at for de næringsdrivende – i all fall for de flestes vedkommende – spiller i virkeligheten tidspunktet mindre rolle. Fra det øyeblikk det er kunngjort at importavgiften skal nedsettes fra 26. april, kan de næringsdrivende innen de forskjellige sektorer seg imellom lett ordne seg slik at ikrafttredelsen av reduksjonen faktisk får virkning fra det tidspunkt den ble kunngjort, nemlig fra den 22. februar.

Lørdag kveld hadde jeg et møte med mine medarbeidere, og vi ble enige om at jeg skulle avgi en så kort uttalelse som mulig. Det rådet fulgte jeg, etter å ha hatt en samtale med Gunnar Lange fra Sverige søndag formiddag. Det ordinære ministermøte mandag behandlet de øvrige saker i løpet av en halv times tid, og deretter ble det tatt en pause. Så kom det et nytt møte hvor hver statsråd hadde en eller to mann med seg, og jeg var ledsaget av ambassadør Sommerfelt. Kl. 12.15 meddelte så George Brown at den britiske regjering hadde besluttet å redusere importavgiften med 5 pst. fra 26. april. Det er første gang jeg har opplevd noe lignende på et internasjonalt møte, men etter at George Brown hadde kommet med denne meddelelse, ble det faktisk klappet for ham i dyp takknemlighet. Alle klappet, unntatt jeg. Jeg kunne ikke forstå at det skulle være nødvendig å klappe, men både portugiserne, østerrikerne, sveitserne og til og med danskene og svenskene klappet. Vi skulle imidlertid holde saken hemmelig inntil finansminister Callaghan kl. 16.15 hadde meddelt Underhuset regjeringens beslutning. George Brown begynte sitt foredrag i fullt Ministerrådsmøte kl. 15.30, men presis kl. 16.15 – formodentlig etter

avtale med den engelske regjering – kom han til konklusjonen og meddelte at England fra 26. april ville redusere importavgiften med 5 pst.

La meg få si noen ord om George Brown, som er en av de engelske politikere som jeg har kjent lengst. I England er det alltid slik at de nye politikere er protesjéer av en eller annen statsråd. George Brown er en gammel fagforeningsmann og kom inn i regjeringsarbeidet under Labour – partiet som protesjé av Ernest Bevin. Han er nå en av de eldste i regjeringen innenfor britisk arbeiderbevegelse, og på den måten øver han nok temmelig stor innflytelse. Han er økonomiminister – det er et nytt departement som er opprettet. – Han redegjorde i sitt foredrag for hvordan han skulle kjempe for pundets nåværende stilling og også kjempe for i løpet av kort tid å få importavgiften redusert ned til null og i det hele tatt for hvordan Storbritannias økonomi igjen skulle bli brakt på fote. Personlig er jeg ikke helt klar over hvordan forholdet vil bli på dette område i tiden fremover mellom finansminister Callaghan og økonomiminister George Brown. At det kommer til å bli motsetninger, er på det rene. På den annen side ble utnevnelsen av George Brown møtt med stort bifall fra alle kretser i England, uansett parti. Store industridrivende – de beste innen britisk industri – har uten godtgjørelse stilt seg til hans disposisjon i forhandlinger mellom fagforeningsfolk og bedriftslivet. Opprettelsen av hans departement – som er nytt helt fra grunnen av – ble også mottatt med alminnelig tilslutning, uten hensyn til parti. Hvordan det har seg med Callaghan, tør jeg ikke uttale meg om.

Den uttalelsen som jeg kom med, har ikke stått gjengitt i norsk presse. Jeg hadde ikke særlig lyst til å applaudere at britene reduserte importavgiften – noe som de jo hadde lovet å gjøre – men jeg måtte komme med en uttalelse. – Min uttalelse var kanskje for kjølig etter den "fagnad" som George Brown fikk fra dem som i november måned var motstandere. Min uttalelse var kort, og jeg mente at den var i overensstemmelse med det som var blitt uttalt i denne komite. Jeg sendte hr. Finn Moe en gjenpart av uttalelsen, men da han ikke er til stede her, skal jeg kanskje få referere den. Jeg gjør oppmerksom på at alle, bortsett fra meg, brukte uttrykket "full confidence" eller full tillit. Jeg unngikk det, for selv om jeg tror at den britiske regjering vil holde sitt løfte, vil jeg på egne vegne si at jeg ikke vil ha "full confidence", eller full tillit, til britene før de har etablert det rettmessige forhold til EFTA økonomisk sett. Jeg avga da denne ganske korte uttalelse, som jeg skal få referere:

> "Til tross for at dette er et av de alvorligste problemer EFTA har stått overfor, vil jeg være meget kort.
>
> Jeg har med interesse lyttet til min britiske kollega og jeg har tatt til etterretning hans erklæring om at importavgiften vil bli redusert med 5 prosent 26. april i år.
>
> Jeg er meget takknemlig for dette første skritt henimot en gjenopprettelse av interessebalansen innen EFTA i samsvar med de britiske statsråders ord på siste Ministermøte. Den gang forsikret våre britiske venner oss om at avgiften var et midlertidig tiltak og at den britiske regjering i EFTA-landenes interesse var fast besluttet på å redusere den og avskaffe den på det tidligst mulige tidspunkt."

Man kan ikke vurdere denne uttalelsen uten at man har lest de andres uttalelser, men jeg må si at en mer nesegrus beundring for at folk oppfyller sine løfter, har jeg aldri opplevd. Jeg måtte spørre mine rådgivere om jeg overhodet skulle si noe, for hva i all verden skulle jeg si etter at portugiserne, sveitserne, og selv danskene og svenskene hadde inntatt en slik holdning. Finnen var vel den som var nærmest meg i sitt resonnement. Jeg var i sterk tvil om jeg skulle si noe i det hele tatt, men jeg kom til at noe måtte jeg si, for ellers ville Norge ha kommet i en særstilling som jeg nødig ville at vårt land skulle komme i. Dertil sto det for oss for store interesser på spill. Jeg har altså ikke brukt ordet "tillit" – jeg har "tatt til etterretning" og ikke godkjent noe som helst – og at folk holder sitt ord, er noe jeg som regel går ut fra. Det som har stått i norsk presse i denne forbindelse, skal jeg la ligge, bortsett fra at jeg alltid blir litt irritert hvis noen trekker mine motiver i tvil. Jeg hadde mindre grunn til å gi uttrykk for takknemlighet overfor George Brown og den britiske regjering nå, enn jeg hadde i Edinburgh, da jeg overfor Mr. Heath ga uttrykk for takknemlighet for at han hadde møtt på UNCTAD's siste møte i Genève og faktisk reddet FN-konferansen fra å bryte sammen. Nå uttrykte jeg min takknemlighet for at den britiske regjering hadde tatt "dette første skritt henimot" osv., og jeg ville ha gitt uttrykk for min takknemlighet på den samme reserverte måte hvis det hadde vært en annen engelsk regjering som hadde overtrådt EFTA-reglene og brutt med det som etter min mening var en avtale.

Jeg gjør videre oppmerksom på at da jeg fikk se utkastet til kommunikéet, var jeg ikke tilfreds med det og tok – som eneste mann – ordet. Jeg tror ikke på de sterke ordene, og da det var brukt uttrykket "warm satisfaction" ville jeg at ordet "warm" skulle gå ut. Et annet sted sto det "increasingly close cooperation" – stadig økende samarbeid innen EFTA – og jeg spurte da om det ikke kunne klare seg med "økende samarbeid" istedenfor "stadig økende samarbeid". Når det gjelder uttalelsen at rådet ville se beslutningen og hilse den velkommen som et tegn på tillit til den grunnleggende styrke i britisk økonomi, spurte jeg om den var nødvendig. – Jeg overlater et eksemplar av kommunikéet til den fungerende formann. Det er for øvrig offentliggjort. – Men jeg ble stående helt alene. Jeg sa at min erfaring hittil var at en uttalelse, en resolusjon eller et vedtak er like sterkt når det holder seg til de faktiske kjensgjerninger og ikke inneholder propaganda av denne art. Kommunikéet – som var forfattet av generalsekretæren, Figgures, med hjelp av George Browns nærmeste medarbeidere – var ikke på vanlig måte forelagt ministrene, og heller ikke ekspertene. Men jeg ble stående helt alene og ble faktisk "kidnapped." Av hensyn til Norge kunne jeg ikke lenger presse på for å få ut det som jeg mente ikke burde stå der. Jeg var litt engstelig for at det kanskje kunne brukes mot Callaghan eller opposisjonen i Underhuset hvis noen ønsket å gjøre bruk av det på den måten. Jeg var avgjort ikke fornøyd med kommunikéet.

Dette bringer meg inn på det som etter min mening er svakheten ved hele EFTA. Vi ser at Østerrike nå skal begynne forhandlinger med EEC, og danskene står på spranget. Hækkerup kunngjorde under det the-selskapet som sveitserne holdt søndag, at hvis det ikke ble en rask avvikling av importavgiften eller et tilbud om minst 5 pst. nedskjæring, ville det bety slutten på Danmarks samarbeide i EFTA

innen tre måneder. Jeg synes at hele EFTA således er i en farlig situasjon. Jeg liker for øvrig ikke – og det må jeg få lov til å si her i utenrikskomiteen, uten at det skal gå videre – hele EFTA-administrasjonen. Den er ikke internasjonal nok ifølge den oppfatning jeg har av internasjonal administrasjon. Figgures regner seg nærmest som engelskmann, og den svenske visegeneralsekretær opptrådte i Reykjavik nærmest som medlem av den svenske delegasjon. Jeg kunne nevne flere andre som nærmest opptrer som om de er mer knyttet til sine lands delegasjoner enn til organisasjonen. Derfor stiller jeg meg litt tvilende til hele EFTA-administrasjonen. Men – som det er sagt tidligere – da vi jo ikke har noen annen internasjonal organisasjon å bygge på, får vi heller prøve å reformere den og forsøke å si i fra. Jeg har sagt fra til Figgures om det som jeg nå sier til utenrikskomiteens medlemmer. Jeg har sagt til Figgures at dette ikke er en internasjonal administrasjon av den art jeg er vant til.

**Fung. formann:** Eg takkar for orienteringa. Er det nokon som bed om ordet?

**Ingvaldsen:** Jeg vil først erklære meg enig med handelsministeren når han ikke ønsket å uttrykke noen særlig begeistring over resultatet og ikke ville bruke ordet "confidence".

For min del må jeg erklære meg enig i den oppfatning at EFTA for tiden er særdeles svakt, og hele utviklingen på møtet i Genève virker noe overraskende. Når man klapper og gir uttrykk for store lovprisninger overfor George Brown, som jo representerer et land som har brutt avtalen, må jeg si at jeg forstår i grunnen ikke en slik reaksjon, for denne importavgiften er ikke mer lovlig nå enn den har vært tidligere. Jeg kan heller ikke forstå at man kan gå med på at man nå i England skal gå i gang med en eksportstøtte, for det skal det også ifølge avtalen forhandles om. Det innebærer da et nytt brudd på avtalen, og vi må regne med at det kan komme til å ramme oss på en meget ubehagelig måte, så vidt jeg kan skjønne.

Det forekommer meg at dette møtet – slik vi har fått det referert her – nærmest har vært et slags show. Det later til at hvert enkelt land nå holder på med å forberede sitt eget skritt, slik som det allerede er gjort oppmerksom på for Østerrikes vedkommende. Jeg for min del er redd for at EFTA allerede er begynt å gå i oppløsning, og at de forskjellige land alt er begynt å beskikke sitt hus. Det er et spørsmål om ikke vi også skulle betrakte saken på den måten. Vi har jo gått lenger enn noe annet av disse landene når det gjelder å oppfylle betingelsene og åpne vårt land for utenlandsk konkurranse.

**Borgen:** Jeg ba om ordet for å komme med et spørsmål angående en konkret sak i forbindelse med EFTA, selv om det kanskje er litt tidlig. Men la meg før jeg stiller det spørsmålet, få lov til å si noen få ord om EFTA rent generelt.

I likhet med hr. Ingvaldsen vil jeg si at jeg synes ikke utsiktene er gode. Det som etter handelsministerens meget malende beskrivelse foregikk på det siste EFTA-møtet, virker direkte nedslående når en tenker på de realiteter som her ligger bak. Når det for det første mottas med applaus at den største EFTA-partneren går så

vidt lite tilbake på et skritt som var et direkte avtalebrudd, og det hersker en slik stemning som den handelsministeren her har beskrevet, står det for meg slik at deltakerne har vært sørgelig lite realistiske. Hvis man ikke bedre oppfatter tingene for hva de er, hvis man ikke er mer realistiske og mer ærlige, kan det ikke settes noe håp til internasjonalt samarbeid på dette område, og jeg synes det er beklagelig om det skal være slik.

Når handelsministeren gir uttrykk for at han var litt i beknip fordi han ønsket å opptre mer kritisk og ikke ønsket å være med på å applaudere, synes jeg vi skal være takknemlige for at han inntok den stilling til saken som han gjorde. Men jeg vil gjerne ha sagt at hvis det dreier seg om forhandlinger mellom sanne venner, burde man også tåle å høre den fulle sannhet. Noe av svakheten ved EFTA i dag er vel muligens at man ikke sier den fulle sannhet, men bare jatter med og glatter over, og så lar man realitetene seile sin egen sjø, slik at det ikke blir særlig hold i noe av det.

Det var for øvrig en eneste liten ting jeg gjerne ville bemerke til handelsministerens uttalelse om at han ikke var så engstelig med hensyn til utsettelsen av ikrafttredelsen av reduksjonen på 5 pst. til 26. april, idet de næringsdrivende kunne innrette seg deretter. Jeg synes det var en svak ordning at ikrafttredelsen ikke ble gjort gjeldende ganske umiddelbart. Dette vil jo si det samme som at eksportforretningene med England vil bli utsatt et par måneder. Det vil bety noe i retning av en forlenget kreditt, og at våre eksportører må holde på sine lagre tilsvarende lenger. Det er da trukket enda en ny veksel på samarbeidet i og med at man lot være å sette nedsettelsen i kraft omgående. Men det er jo av de mindre ting i forhold til hele saken for øvrig.

Så til det som jeg gjerne ville benytte anledningen til å spørre om, nemlig om det på de senere EFTA-møter – dette siste og det foregående – har vært noen ny diskusjon om jordbruksvarenes stilling. Jeg er kjent med at det har vært foretatt utredninger om fortolkningen av rekkevidden av artikkel 24, og at det også har vært foretatt en del utredninger om spørsmålet om gjensidige, bilaterale avtaler på jordbruksvaresektoren. Jeg ville gjerne høre om det foreligger noe nytt på det feltet, og det var egentlig det jeg ba om ordet for å spørre om.

**Hegna:** La meg bare knytte et par bemerkninger til den overraskelse som en del har gitt uttrykk for her, i forbindelse med den applaus som møtte George Browns meddelelse på dette møtet. Det er ikke noe merkelig at man blir forbauset over en slik applaus – dersom man tar det utgangspunkt at det her forelå et eklatant avtalebrudd, og at mer enn å redusere dettes omfang var det ikke som ble stilt i utsikt og lovet ved denne anledning. Man kan si at all den stund man reagerte mot avtalebruddet, var det nokså unaturlig å applaudere denne smule reduksjon, og at man i høyden kanskje kunne ha mottatt den med et litt sursøtt smil.

Jeg tror problemet i virkeligheten må ses på en helt annen måte, og jeg tror at det finnes en fornuftig forklaring på applausen. Den ligger etter min mening ganske enkelt i den ting at for de land som danner hovedtyngden i EFTA, har EFTA-organisasjonen vært en god handelspolitisk organisasjon. I den tid EFTA har eksistert, har det vært en sterk utvikling i den internasjonale handel – det gjelder

EFTA-området sett under ett, og det gjelder spesielt i forholdet mellom de nordiske land – og ganske store forhåpninger er knyttet til EFTA's videre utvikling. Men så oppsto den situasjon at den største handelspartneren i EFTA, nemlig England, kom opp i betalingsbalansevanskeligheter. Man kan si at hele EFTA-maskineriet, hele systemet, har som sin forutsetning at landene ikke har betalingsbalansevanskeligheter. Men de som laget konvensjonen, var realistiske nok til å forstå at man kunne komme opp i slike vanskeligheter, og det som var bakgrunnen for krisen i høst, var at den største partneren, og den som vel for alle EFTA-landene spiller den største rolle, nemlig England, fikk betalingsbalansevanskeligheter.

Jeg skal ikke gjenta det som tidligere har vært sagt om den metode England gjorde bruk av for å mestre sine betalingsbalansevanskeligheter, men både metoden og situasjonen i seg selv var slik at hele EFTA-samarbeidet syntes å stå overfor en krise, kanskje en oppløsning. Dette inntrykket var så sterkt at man merker at det ennå sitter atskillig igjen av det, slik det er kommet til uttrykk nå under debatten. Men de som var oppmerksom på hva EFTA egentlig betyr når det gjelder den handelspolitiske utvikling for de land som der er engasjert, så selvsagt denne situasjon med den største uro, og især så man med uro fram til det ministermøte som skulle finne sted den 22. februar, for det var nokså klart at hvis det ikke da fra Englands side kom et eller annet tegn til at noe ville skje i riktig retning, ville sannsynligvis hele organisasjonen bryte totalt sammen.

Når det da kommer en konkret meddelelse, på bakgrunn av en avgjørelse fattet av den britiske regjering og meddelt i Underhuset, som ganske bestemt betegner – det kan vel ingen være i tvil om – et skritt i retning av å redusere importavgiften, og det ganske betydelig, og som meget sterkt markerer at det dreier seg om en midlertidig historie, og når dette kanskje kan føre til at krisen overvinnes, kan jeg meget godt forstå at folk som har vært opptatt av tanken på EFTA's betydning, av de vanskeligheter organisasjonen har vært oppe i, og de muligheter som kan foreligge, ønsker å gi uttrykk for, på den måten de finner passende, at dette er særdeles bra. Jeg tror man må si på bakgrunn av den utvikling man så i høst, at det som nå er skjedd, tyder på at man er inne i en meget god fase av utviklingen.

Det er klart at det er svært vanskelig å vurdere den videre utvikling. Hr. Ingvaldsen var inne på at EFTA sannsynligvis var inne i en oppløsningsprosess, og at det var fare for at det kunne komme til å bli en oppløsning. Det ville være en meget sørgelig historie, tror jeg, for alle EFTA-partnerne om organisasjonen skulle bli oppløst, og den må ikke oppløses. Men det er vel ikke helt uberettiget å tro at den krise man nå har gått igjennom, for så vidt har ført til at man stiller spørsmålet om hva man kan gjøre for å bygge ut EFTA og gjøre det sterkere. Det er et spørsmål som jeg tror har reist seg blant alle som er interessert i EFTA. Det arbeides med det, og allerede på EFTA-møtet i fjor høst ble det gjort visse tiltak i den retning gjennom opprettelse av to komiteer. Det kan gjøres mer, og jeg tror at man bør stille seg meget positivt til det som der kan gjøres, og at det er etter de linjer vi må vise aktivitet når det gjelder forholdet til EFTA og EFTA-samarbeidet i tiden som kommer.

**Bondevik:** Først vil eg gjerne seia at eg er glad for at handelsministeren har teke ei nøktern og reservert stilling på det siste ministermøtet. Eg ser det slik at EFTA i dag er heilt naudsynleg i alle fall for oss her i landet, jamvel om ein ikkje kan få alt slik som ein gjerne ønskte at det skulle vera, og jamvel om utviklinga ikkje går i så snøgt som me gjerne skulle ønskja. Det er ein tydeleg tendens der som kjem fram når det gjeld denne ekstrarabatten frå engelsk side, og me må ikkje lata att augo for at her er det eit tydeleg taktisk spel. Me hugsar sikkert alle dei kommuniké som kom då denne 15 pst.-avgifta dukka opp heilt uventa. Då heitte det at det var eitt tiltak som ein måtte gå til så å seia i panikk, men at det berre skulle gå nokre få månader – eg trur det vart nemnt eit par månader – og så skulle reduksjonen alt taka til.

Eg har på fleire møte tidlegare peika på at engelskmennene i alle tilfelle vil prøva å hala dette ut så lenge som dei berre kan, og det er no tydeleg. Når dei på dette siste møtet seier at dei skal redusera med 5 pst., men først vil setja reduksjonen i kraft frå 26. april, er det ei ny utsetjing. Ein skulle heller ha venta at dei kunne ha teke eit slikt steg alt no. Handelsministeren har tidlegare i komiteen vore inne på at dersom ein ikkje kunne få ein reduksjon på 5 pst. – så vidt eg hugsar nemnde han at det kunne verta spørsmål om berre 2 ½ pst. i denne omgangen – var det betre å venta, og når det gjeld det spørsmålet, har eg same synet som handelsministeren.

Kva handelsministeren legg i at reduksjonen på ein måte faktisk har teke til å verka frå den 22. februar, står noko uklårt for meg. Eg er sjølvsagt klår over at eksportørane til dømes her i landet til ein viss grad kan innretta seg etter det når dei veit tidspunktet, og såleis koma over ein viss krise, men det er klårt at hadde reduksjonen på 5 pst. kome med ein gong etter møtet den 22. februar, ville sjølvsagt mykje ha vore vunne frå vår side. Eg har eit inntrykk av at somme ser litt for optimistisk på dette spørsmålet, og at det er somme som kanskje prøver å gjera vanskane mindre enn dei er for vår eksportindustri.

Handelsministeren nemnde også – eg noterte i alle fall det han sa, og eg skulle tru at det var ordrett – at når det gjeld dei 10 pst. som er att, får vi framleis berre vita at dei skal verta avvikla "på det tidligst mulige tidspunkt," men det er sjølvsagt heilt i det blå. Det tidspunktet kan nok koma innan heller stutt tid, men det kan også dra ut, og me veit ikkje noko om dette. Når ein ikkje får veta noko om tidsfristar osb., kan dei sjølvsagt få "det tidligst mulige tidspunkt" til å verta nær sagt så seint som mogleg, dersom dei måtte ønskja det.

Men summen av det som eg har å seia, er at i den situasjonen som me er i, kan ikkje eg skjøna at me kan koma noko lenger eller kan gjera noko meir enn det som handelsministeren har gjort på dette møtet.

**Nordahl:** Det er kanskje ikke så mye å si etter den beretning vi her har fått, og det vi har lest i avisene, om hendelsene på det siste EFTA-møtet. Men jeg kan ikke reagere på samme måte som en del har gjort her, og som jeg forsto at også handelsministeren hadde gjort, når det gjelder denne applausen George Brown fikk etter at han hadde meddelt at England ville redusere importavgiften med 5 pst. Her

er det jo det samme som går igjen, at det er større glede over *en* synder som forbedrer seg, enn over alle de rettferdige menn og kvinner som ikke på noen måte har behov for tilgivelse. Derfor synes jeg i og for seg at det ikke var så unaturlig at man klappet, idet man så at det nå tross alt var visse muligheter for å redde EFTA.

Det faktiske forhold er jo – og det tror jeg vi skal ta med i betraktningen – at i øyeblikket er det ikke bare innen EFTA, men innenfor all internasjonal virksomhet, at det gjør seg gjeldende visse oppløsningstendenser, og det er en alvorlig utvikling. Vi kan bare se på FN, som ikke har kunnet holde sin generalforsamling, men har måttet utsette den til høsten, og jeg er ikke så sikker på at situasjonen vil være noe gunstigere for avholdelse av ordinær generalforsamling når høsten kommer heller. Vi ser de samme oppløsningstendenser innenfor FN's særorganisasjoner. Jeg kunne nevne flere, men jeg skal nøye meg med å vise til ILO, som jo er den eldste og som har sin rot helt tilbake i Nasjonenes Forbund. Også der er det faktisk oppløsningstilstander. Så har vi NATO, men hvis man skulle dømme etter det som kom fram i et foredrag jeg hørte forleden kveld, og som het "Quo Vadis NATO", var ikke perspektivene så forferdelig lyse for den organisasjonen heller. Det som gjør situasjonen så broget og så vanskelig, og etter min mening så uhyggelig, er at det internasjonale samarbeid som vi på alle mulige måter har forsøkt å bygge opp etter krigen, nå i all fall på en del områder holder på å gå i oppløsning, uten at vi kan finne noe annet og bedre å sette i stedet – i all fall ikke på det nåværende tidspunkt.

Når det gjelder Storbritannia, som jo har vært i skuddet her, tror jeg vi alle sammen skal være oppmerksom på at Storbritannia er en stormakt på retur, men som skal opprettholde sin virksomhet i alle verdensdeler på tross av at det er på retur, og det skaper store vanskeligheter. Hvis vi ser på den økonomiske vekst i Storbritannia sammenlignet med den økonomiske vekst for øvrig i Vest-Europa, ser vi at den er mye dårligere. Storbritannia har hatt svært liten økonomisk vekst i de siste ti år i all fall, og det er følgene av dette som nå melder seg for fullt for Storbritannia. Og den situasjon som vi nå er kommet opp i, ville vi, så vidt jeg kan skjønne, hatt uansett hvilken regjering som hadde hatt makten i Storbritannia. Det er det faktiske forhold.

Jeg vil understreke at Storbritannia alltid, i all fall i den siste menneskealder, har vært en god partner for Norge. Det må vi vel ha lov til å si. Derfor er Norge kanskje det land innenfor EFTA-området som er mest interessert i at Storbritannia skal komme på fote igjen økonomisk. Det er et gammelt ord som sier at nød bryter alle lover, og det er vel rene, skjære nøden som gjorde at Storbritannia brøt EFTA-avtalen slik som det gjorde. Om det kommer til å hjelpe dem, er en sak for seg, det kan jeg ikke uttale meg om, men jeg tror vi må se det som har skjedd, på bakgrunn av de faktiske forhold.

Det jeg egentlig forlangte ordet for, var om man i Regjeringen har diskutert det forhold at det skal være besluttet i Fellesmarkedet at det skal opptas forhandlinger med Østerrike om en assosieringsordning. Jeg vet ikke om det går i orden, men etter hva det er opplyst i avisene og etter kommentarer ellers er det mulighet for at Østerrike kan få en assosieringsordning med Fellesmarkedet. Det spørsmål jeg da vil stille til handelsministeren, er dette: Kan Østerrike hvis det får en assosieringsordning med Fellesmarkedet, fremdeles være medlem av EFTA, eller

må det da forlate EFTA? Jeg skulle tro at man ikke kan tjene to herrer samtidig, og min personlige mening er at i det øyeblikk Østerrike får en assosieringsordning med Fellesmarkedet, kan det ikke være medlem av EFTA. Det er mulig jeg tar feil, men det var dette jeg gjerne ville vite.

**Fung. formann:** Det er vel urealistisk å tru at ein ville ha kunna kome lenger på møtet i Genève no, enn å få skore ned avgifta med 5 pst. Den akutte krisa i EFTA glir over og EFTA går vidare, og det er overmåte viktig.

Men når det er sagt, vil eg nok seie at eg er redd for at dette møtet, slik det høyrest ut at det har arta seg, ber i seg spira til nye kriser. Slik som atmosfæren har vore, er det vel ikkje snakka noko i det heile om når dei 10 pst. som står tilbake, skal bli avvikla, og det meiner eg er farleg. For det første vil ikkje EFTA verka slik som det skal, før dei siste 10 pst. av den engelske importavgifta er avvikla. Det er det eine. Det andre er at så lenge desse 10 pst. eksisterer, så inneber det spira til ny krise. Og det er klårt at Danmark ikkje er særleg tålmodig, så skal dette vara noka tid, må vi nok rekne med at danskane tar opp forhandlingar med Fellesmarknaden, i all fall kjem med følarar på diplomatisk veg. Eg hadde forresten lyst til å spørje handelsministeren om ein kan vere nokolunde trygg for at dei no ligg på vinden, eller om dei alt no er ute for å drive forhandlingar – om det er nokon som veit noko om det.

Eg trur altså ikkje at handelsministeren kunne ha stelt seg på annan måte enn han gjorde på EFTA-møtet, men at vi kan vente oss nye overraskingar og nye vanskar, trur eg vi skal vere klår over.

Så har det vore tala ein del om dei britiske eksportsubsidiar. Der er eg heilt samd med handelsministeren, det er for så vidt ikkje nokon skade skjedd om det spørsmålet er sett ut til lenger ut på våren. Det var vel det einaste rette i dette tilfellet at vi ikkje kompliserte situasjonen for mykje ved å dra inn dette. For meg står det slik at det kjem i ei noko anna stilling enn denne avgifta. Avgifta var heilt openbert i strid med EFTA-konvensjonen. Når det gjeld eksportsubsidiane, som då er ein kompensasjon for visse innanlandske avgifter, seier i all fall England at dei kan sameinast med EFTA-traktaten. Det blir det sjølvsagt strid om, og det blir det prosedyre om. Men kan dei sameinast med traktaten for det eine landet, må dei kunne sameinast med han for det andre landet. Då må vi også kunne gjere det hvis det knip. Så eg meiner at eksportsubsidiar trass i alt skal bli lettare å handtere enn avgifta, og dei vil ikkje skape så mykje krisestemning som avgifta kan gjere.

**Borgen:** Bare noen ganske få ord. Jeg vil bare si meg generelt enig i de synspunkter hr. Hegna og også hr. Nordahl har gitt uttrykk for om hva EFTA betyr for de andre partnere og for oss, og om hva en skikkelig fundert økonomi i Storbritannia betyr for EFTA-området. Det er ingen uenighet på det punkt og i det syn. Og jeg kunne vel forstå det hvis en kunne legge det ut dithen at applausen på møtet i Genève gjaldt det at det så ut som krisen for EFTA skulle gli over, at det skulle være en mulighet for at Storbritannia kunne komme ut av sin krisesituasjon, og at EFTA skulle berges. Men det en får inntrykk av av handelsministerens

redegjørelse i dag, og også av det som er kommet i nyhetstjenesten, er at denne applausen kom umiddelbart og direkte til 5 pst. nedsettelsen, og at det var det interessen konsentrerte seg om. Og det er en betenkelig side av saken hvis det at den store partner har gjort dette avtalebruddet, går forholdsvis lite påtalt, og man så applauderer når det skjer en ørliten forbedring av situasjonen – at avtalebruddet reduseres fra 15 til 10 pst. for å si det på den måten. – Det er på det punktet min bekymring ligger, at hvis det ikke reageres sterkere på et så eklatant brudd på avtalen som dette med 15 pst. avgiften var, hva skal en så vente seg av partnerne i fremtiden. Noen hver kan komme i vanskeligheter og på grunn av en nødssituasjon få behov for å bryte en avtale.

Ikke vil jeg godta den påstand at det ikke fantes annen utvei for Storbritannia enn å innføre denne 15 pst. avgiften og dermed bryte EFTA-avtalen, for å komme ut av sitt økonomiske uføre. Nå ser vi at de tar opp spørsmålet om eksportrabatter, og i hele serien av økonomiske hjelpemidler som dog står til rådighet, var det mange andre ting som kunne vært brukt.

Vel, jeg skal ikke trekke diskusjonen mer inn på det, men jeg vil gjerne ha gitt uttrykk for at jeg ser med noen bekymring på at det skal bli en situasjon der dette å bryte EFTA-avtalen skal bli tatt på ganske lettvint.

**Ingvaldsen:** Jeg er enig med hr. Nordahl i at det er meget bekymringsfullt for oss at disse forskjellige internasjonale organisasjoner som vi har satset så stort på, nå mer eller mindre er preget av oppløsningstendenser.

Jeg er også meget bekymret over at Englands stilling økonomisk er så svak, for det er ikke tvil om at det også vil ha konsekvenser for oss i uheldig retning. Men nå er nå en gang forholdet det at det hjelper ikke bare å ønske. Så vidt jeg skjønner begynner de forskjellige land å handle, og jeg ser det sånn at de enkelte land nå begynner mer og mer – og har gjort det lenge – å arbeide med sin handelspolitikk og etablere seg innenfor forskjellige land. Det har de gjort i stor utstrekning også her i landet. Og når det er nevnt her EFTA's store betydning for å fremme handelen osv., vil jeg få lov å be om ikke Regjeringen kunne lage en analyse over dette, så man kan se hvilke fordeler og hvilke ulemper vi har hatt av dette samarbeidet hittil.

Jeg tror vi er nødt til å bli litt mer realistiske. Det som nå foregår i vårt næringsliv, er jo meget betenkelig. Vi sjaltes jo ut fra de andre EFTA-land i ganske stor utstrekning, og vi sjaltes også ut når det gjelder leveranser innenlands, på grunn av prispolitikken og på grunn av den lånepolitikk som har vært. Alt dette skjer da på bakgrunn av, og jeg kan nesten si med hjemmel i disse internasjonale avtaler.

**Statsråd Trygve Lie:** Hva angår det siste som hr. Ingvaldsen nevnte, så følges denne utvikling med stor omhu, både registreringen av nye selskaper, utenlandsk kapital osv. Det lages hver måned en oversikt over den slags selskaper, og det summeres opp hvert kvartal. Utviklingen følges med stor oppmerksomhet, både fra Norges Bank, Finansdepartementet, Handelsdepartementet og Regjeringen i det hele tatt. Vi er klar over den fare som kan true norsk næringsliv fra selskaper som blir registrert på denne måten. Skulle det være noen enkelt industri eller noen

enkelt bedrift som er særlig utsatt når det gjelder denne konkurransen fra utlendinger, går jeg ut fra at de henvender seg til sine organisasjoner eller til det departement de sorterer under.

Ellers vil jeg ha sagt når det gjelder George Brown og applausen i Genève at han var meget populær der nede. Det hadde gått rykter – jeg gjengir det bare som rykter jeg hørte – at det var uenighet innen den britiske regjering om reduksjonen av importavgiften, og at det var George Browns linje som hadde seiret når man fikk denne 5 pst. reduksjonen. Men dette vet jeg altså ikke noe sikkert om. Brown var som sagt godt kjent der nede, så jeg forstår godt at litt naive mennesker – jeg burde kanskje ikke bruke det uttrykket – i internasjonal politikk ble så begeistret at de applauderte. Jeg tror det er riktig som hr. Nordahl og hr. Hegna har gitt uttrykk for, at disse var så takknemlige og så glade for at en åpenbar overtredelse av EFTA-avtalen begynte å bli rettet på, at de ga uttrykk for sine følelser. Denne applausen fant sted i det lukkede møte, og det ble ikke noen gjentagelse av den i det store møtet om ettermiddagen da vi kl. 16.15 fikk meddelelsen om 5 pst. reduksjonen.

Jeg applauderte ikke. Min erfaring i utenrikspolitikk er, særlig når det gjelder handelspolitikk, at alle land er seg selv nærmest, og da er jeg veldig kjølig og blir ikke noe begeistret. Hvis jeg er misfornøyd, kan jeg gi uttrykk for det, men ikke for noen glede, for en kan alltid regne med at hvis noen blir tilfreds, har de fått en eller annen fordel som vi ikke har vært oppmerksom på. Slik regner jeg.

Applausen som George Brown fikk, skjedde altså i det lukkede møte. Derfor sa jeg til pressen at jeg ikke hørte noen applaus. Det var det jo heller ikke i det åpne møtet, men jeg synes at man i utenrikskomiteen bør ha kjennskap til at han fikk denne applausen om formiddagen. Den kom umiddelbart fra dem som så sent som i november faktisk ville rive hele EFTA i stykker. Det er derfor jeg er litt i tvil om det er noen balanse til stede, og om de mener det oppriktig med sitt medlemskap i EFTA. Etter at østerrikerne, som er med på at det skal skje et økt og nært samarbeid innenfor EFTA for fremme av handelen, nå begynner å forhandle med EEC, er jeg blitt mer i tvil. Når det gjelder danskene, er jeg heller ikke sikker på om ikke de har hatt følere ute ad diplomatisk vei allerede.

Jeg synes jeg ville føre denne komite bak lyset, hvis jeg ikke lot komiteen vite at EFTA i dag trues innenfra. For å si det like fram, jeg er ikke så sikker på, tross alle ønsker og løfter, at ikke Storbritannia, hvis det fikk en sjanse til å gå inn i EEC, ville begynne å forhandle alene. Jeg er redd for det. Britene har lovet at hvis de opptar forhandlinger med EEC, skal de underrette oss, men de brøt jo EFTA-avtalen da de innførte importavgiften.

For Norge har EFTA betydd svært mye, og det er mye som står på spill for oss. Norsk eksportindustri og særlig norsk shipping har hatt store fordeler og har blomstret under EFTA. For oss betyr det at EFTA blir holdt sammen og holdes gående, veldig mye, så mye at jeg kan ikke tenke meg at noen alvorlig politiker fra norsk side kunne være tilfreds med at EFTA ikke fortsatt ble levedyktig og samarbeidet der fortsatte.

Med hensyn til tidspunktet for avgiftsreduksjonen, 26. april, så må man ikke tro at jeg ikke prøvde å få George Brown til å gå med på å sette det til 1. mars eller

1. april. Men det var det samme hva jeg sa, datoen skulle være 26. april. Da vil avgiften ha vart i 6 måneder, og tidspunktet faller sammen med det engelske budsjett. Jeg forsto med en gang at her kom finansminister Callaghan inn i bildet. Det budsjett som den nye Wilson-regjering la fram, løper ut i april. I dette budsjettet kalkulerte de med en importavgift på 15 pst. I det budsjett som skal legges fram nå i april, vil de vel bare kalkulere med en avgift på 10 pst.

Det var ikke mulig å få noen bestemt dato for neste reduksjon eller for en fullstendig avvikling. Jeg sa det ville løse spørsmålet for oss alle å få vite noe om det, men der var Brown og Jay unnvikende. Det var ikke mulig å komme noe lenger, og jeg kunne bare ta det hele til etterretning.

Jeg gjør oppmerksom på at lørdagen etter den fredag jeg var i utenrikskomiteen, satte jeg meg i forbindelse med Industriforbundet og Eksportrådet. Jeg hadde en lang samtale med den nye direktør for Industriforbundet, advokat Didriksen, og inviterte ham til å sende en observatør med til Genève, men han fant, slik som stillingen var, at det ikke var opportunt å sende noen dit ned. Jeg forsøkte å få tak i direktør Malterud, som var til stede under møtet i november, men han var ikke på kontoret og ikke hjemme, så jeg fikk ikke rettet noen slik henvendelse til Eksportrådet.

Man må være klar over at eksporten til Storbritannia av de varer som er belagt med importavgift, ikke er gått noe ned verken fra Norge, Sverige eller Danmark, og handelsminister Wiherheimo opplyser at Finland har hatt en økning. Det eneste land der jeg kunne oppdage at eksporten av slike varer var gått noe ned, var Sveits, der dr. Schaffner sa de hadde hatt en liten nedgang.

Det står mye på spill for oss hvis pundet devalueres. Direktør Brofoss har uttalt at 10 pst. reduksjon i pundverdien vil bety 1 milliard i tap i norske kroner.

Mitt råd til Stortinget, ved utenrikskomiteen, og til utenriksministeren er at vi må gå inn for at EFTA kan holdes gående så lenge som mulig, for det er i norsk interesse. Alt annet vil føre til bilaterale avtaler, hvor vi ville få en rekke vanskeligheter, og på ny aktualisere forholdet til EEC. Jeg forstår ikke hvordan Sverige med sin nøytralitet kan gå inn i EEC, jeg forstår ikke hvordan Finland med sin avtale med Russland kan gå inn i EEC, og ikke Sveits med sin konstante nøytralitet. Danmark med sitt medlemskap i NATO har friere slag. En assosieringsordning for Østerrike anser jeg ikke for utelukket. Det må være i vår interesse at EFTA kan holdes levende, men jeg føler det som en plikt overfor denne komite å gjøre oppmerksom på at fremtiden kan by på store vanskeligheter for EFTA.

**Fung. formann:** Eg skulle tru at vi snart kunne avslutte behandlinga av sak nr. 1 på kartet. Vi har to saker til og skulle eigentleg vere ferdige her kl. 12 når stortingsmøtet tar til.

**Erling Petersen:** Vi har i dag behandlet et spesifikt handelspolitisk problem, og det er blitt godt belyst gjennom denne debatt som sådant. Men det er et spørsmål om man ikke kan se importavgiften i England som et ledd i en tendens som

begynner å gjøre seg merkbar. Det er riktignok den mest markante begivenhet i den retning, og den som har fått størst publisitet. Men hvis vi ser oss omkring, vil vi se at det i dag er stigende tegn til en mer proteksjonistisk nasjonalistisk tendens i handelspolitikken og i valutapolitikken. Jeg kan bare nevne valutapolitikken i De forente stater, med de tiltak de nå har gjort for å rette opp betalingsbalansen, og som jo ikke er i overensstemmelse med – la oss si – den liberalistiske tenkning som preget starten av GATT i 1947, eller i det hele tatt den internasjonale handelspolitikk i etterkrigstiden. Vi ser at India følger etter Storbritannia med 10 pst. avgift, og hvis vi gransker dette nøye, vil vi se i mange land at tendensen til å gripe til mer eller mindre proteksjonistiske tiltak er ganske annerledes livlig enn den har vært tidligere i etterkrigstiden.

Mitt spørsmål er da: Hva kan vi gjøre i alle internasjonale forbindelser for å motvirke denne tendens allerede nå da den er på det begynnende stadium, sånn at den ikke får anledning til å bre seg, hva den utvilsomt har en tendens til?

Mitt neste spørsmål er: I hvilken grad vil vi kunne bli tvunget til å justere vår handelspolitiske oppfatning, om denne tendens begynner å bre seg slik at vi faktisk nå står ved et vendepunkt i den internasjonale handelspolitiske utvikling etter krigen?

**Statsråd Trygve Lie:** Jeg går ut fra at de spørsmål hr. Erling Petersen her stilte, må kunne besvares i et senere møte, når vi gjennom protokollen får tydelig fram hva meningen med hans spørsmål er. Spørsmålene kan da kanskje like gjerne besvares av utenriksministeren som av meg. Det får vi da bli enige om, hvis hr. Erling Petersen er fornøyd med en slik ordning.

**Fung. formann**: Eg går ut frå at vi då er ferdige med behandlinga av sak nr. 1 på dagsordenen, og vi går då over til *sak nr. 2. Kennedy-runden.*

**Statsråd Trygve Lie:** Det var et punkt 6 på dagsordenen for Genève-møtet som het Kennedy-runden. I den saken var det et norsk innlegg, og dette norske innlegget skiller seg ikke noe ut fra de tidligere. Vi påpekte at Kennedy-runden hittil hadde gått dårlig, at unntakslistene fra De seks var store og rammer de viktigste eksportvarer fra norsk industri, og at man ikke hadde funnet noen løsning for fiskeprodukter. Jeg takket for den hjelp vi hittil hadde fått fra EFTA-landene under Kennedy- runden og håpet at de også for fremtiden ville støtte opp om de norske syn.

Jeg kan levere til komiteen det innlegg som ble holdt fra norsk side. Det var i flukt med det som hittil er fremholdt fra norsk side.

**Fung. formann:** Er det slik å forstå at det kan vere von om noka hjelp for oss frå engelsk og nordisk side i denne Kennedy-runden?

**Statsråd Trygve Lie:** Jeg håper det, men med min kynisme overfor alle internasjonale handelsproblemer er jeg redd for at hvis man bare kan redde seg selv

i land i de enkelte land, kan vi til slutt bli stående svært alene. Men hittil har EFTA-landene hjulpet atskillig til.

**Braadland:** Når det gjelder treforedlingsprodukter har jeg lest i avisene at det er et visst skandinavisk samarbeid med henblikk på Kennedy-runden. Det ville være interessant å høre om handelsministeren kunne si oss noe om resultatet av dette skandinaviske samarbeidet på treforedlingsindustriens område.

**Statsråd Trygve Lie:** Jeg kan ikke si annet enn at drøftelsene med EEC om Kennedy-runden vil begynne antagelig i denne uken, og svenskene og danskene er tilkalt hver for seg. Representanter fra Norge, Sverige og Finland skal senere i måneden ha et fellesmøte med EEC om papir- og treforedlingsindustrien. Hittil har vi stått sammen, men hvor lenge det vil vare, vet jeg ikke.

**Braadland:** Får jeg lov til å komme med et tilleggsspørsmål. Det er altså et samarbeid mellom de skandinaviske organisasjoner for papir og sellulose, og ikke et offisielt samarbeid?

**Statsråd Trygve Lie:** Utsendingene i Genève samarbeider med regjeringene.

**Fung. formann:** Er det slik å forstå at Vest-Tyskland har sagt i samanheng med Kennedy-runden at dei er villige til å oppta forhandlingar med dei norske produsentar av treforedlingsprodukt?

**Statsråd Trygve Lie:** Ja.

**Fung. formann:** Det er det som skal skje no?

**Statsråd Trygve Lie:** Det er to forskjellige forhandlinger. England har egne forhandlinger vedrørende papir når det gjelder importavgiften. Der er man ikke kommet noen vei. Men nå skal hele treforedlingsindustrien – papir og sagbruksprodukter, opp i Kennedy-runden i Genève. Om vi støttes av Storbritannia i Genève når det gjelder disse sakene, er jeg ikke helt på det rene med, men kanskje ekspedisjonssjef Rogstad vet noe om det?

**Ekspedisjonssjef Rogstad:** Forholdet er at det i den senere tid har vært en nær kontakt på nordisk basis, mellom den finske, svenske og norske treforedlingsindustri. Det har på myndighetsplan vært drøftet spørsmålet om et nærmere samarbeid i forbindelse med Kennedy-runden, og det skal være et møte i Stockholm den 17. mars hvor man sammen med representanter for industrien skal drøfte hvorledes dette arbeidet skal legges opp i tiden framover med sikte på at man skal kunne stå samlet under de videre forhandlinger i Kennedy-runden.

**Fung. formann:** Fleire har ikkje bedt om ordet, og vi tar då dette til orientering. Vi går så over til neste sak, *sal av lausammunisjon til Spania.*

**Statsråd Trygve Lie:** Utenriksdepartementet er ferdig med denne saken for sitt vedkommende og har gitt sin konklusjon. Utenriksdepartementet antar at eksport av øvelsesammunisjon til Spania ikke lenger bør frarådes.

Regjeringen har behandlet saken og har sluttet seg til Utenriksdepartementets innstilling. Men Regjeringen er som kjent meget forsiktig, og på bakgrunn av den erfaring man høstet i forbindelse med salg av ammunisjon til Cuba, vil den ikke gå videre med denne sak før utenrikskomiteen har hatt anledning til å uttale seg.

Det gjelder en bestilling på løsammunisjon, 10 mill. plastpatroner, til en verdi av 3,4 mill. kroner, som den spanske stat er villig til å betale for denne løsammunisjon.

Regjeringen har imidlertid tidligere avslått salg av ammunisjon, men det gjaldt kortholdsammunisjon, som vel er skarp ammunisjon. Det var i 1960. Så har man avslått salg av 3 mill. patroner, også kortholdsammunisjon, 6. oktober 1960. Og så sent som i 1963 frarådet Utenriksdepartementet at Handelsdepartementet ga bakelittfabrikken tilsagn om eksport av 10 mill. patroner løsammunisjon til Spania. Det må vel være løskrutt.

Så sent som i 1963 avslo altså Regjeringen å gi lisens for denne ammunisjonen til Spania. På den annen side har departementet ikke frarådet eksport til Finland, Danmark, Sverige, Frankrike, Italia, Forbundsrepublikken Tyskland, Chile og Indonesia.

Nå er altså Regjeringen av den oppfatning at vi må kunne la Spania få disse 10 mill. plastpatroner løsammunisjon. Den skulle vel ikke være farlig for noen, det eneste er at folk kan bli oppøvet i å skyte med denne ammunisjonen. Regjeringen ville imidlertid at utenrikskomiteen skulle få anledning til å uttale seg, før lisens ble gitt, men Regjeringen ser ikke noen innvending mot at Spania får denne løsammunisjon.

**Hambro:** Et par spørsmål for helt å forstå denne sak. Jeg synes det er meget vanskelig for denne komite å ha noen mening, når vi får høre at Regjeringen inntil 1963 var mot slikt salg og i dag ikke ser noen innvending mot det.

Hva er forklaringen på at Regjeringen var mot dette inntil 1963, og hvilke begivenheter er det som har funnet sted i Spania eller andre steder i verden, som gjør at Regjeringen har endret standpunkt i denne sak, som Regjeringen øyensynlig regner som ganske viktig?

Det neste spørsmål er: Når ble det solgt ammunisjon til Indonesia? Var det før eller etter at det ble mer eller mindre åpen krise mellom Indonesia og andre stater i Sør-Øst-Asia?

**Statsråd Trygve Lie:** Det var før Indonesia var kommet opp i disse vanskelighetene med Malaysia, at det ble gitt lisens.

Jeg gjentar at det dreier seg om plastammunisjon med krutt som ikke er drepende. Det er ikke kuler i denne ammunisjonen.

**Nordahl:** Jeg ville anse det som en fordel om man kunne produsere bare slik løskruttammunisjon i verden. Det ville være en stor fordel. Hvis dette salget kunne bli innledningen til det, synes jeg den utvidede utenrikskomite bør gå enstemmig inn for dette.

Det som det dreier seg om er, vel noenlunde det samme som det vi i gamle dager kalte ammunisjon med treppropper.

**Kjøs:** Det er helt ufarlig ammunisjon.

**Fung. formann:** Fleire har ikkje bedt om ordet, og vi kan vel då sjå det slik at komiteen er samd i at Regjeringa kan sende denne ammunisjonen til Franco.

**Hegna:** Det er et spørsmål jeg gjerne vil stille, siden utenriksministeren er til stede her.

Alle er jo klar over at det i øyeblikket er under utvikling en tilsynelatende ganske farlig krise i Sør-Øst-Asia, og det kunne være av interesse for denne komite å få for det første en redegjørelse for hvordan vårt utenriksdepartement ser på utviklingen, og også en redegjørelse for på hvilke punkter norsk utenriksvesen i denne forbindelse har vært engasjert på en eller annen måte, enten i forbindelse med organisasjoner vi står tilsluttet, eller på grunn av næringsinteresser, kanskje særlig skipsfarten, som her kommer inn.

Jeg mener ikke at redegjørelsene skulle gis her i dag, men at man skulle ta sikte på å få et møte hvor man kunne ta de spørsmål opp.

**Utenriksminister Lange:** Jeg er ikke forberedt til å ta en slik redegjørelse nå, jeg er nettopp vendt tilbake etter en lengre sykepermisjon. Men jeg vil med stor glede forberede en slik redegjørelse på et tidspunkt som kan passe for komiteen.

**Braadland:** Jeg er enig med hr. Hegna i at det er behov for en utenrikspolitisk redegjørelse. Men jeg synes at tiden må være inne til å ta den i Stortinget og ikke bare i den utvidede utenrikskomite. Det behøvde ikke nettopp være om Vietnam – men en alminnelig utenrikspolitisk debatt bør det ikke ventes for lenge med.

**Utenriksminister Lange:** Det har vært min forutsetning at jeg skulle be om å få slippe til i Stortinget i noenlunde nær framtid med en alminnelig utenrikspolitisk redegjørelse. Men jeg forsto hr. Hegna slik at han ville ha en mer detaljert vurdering av hele situasjonen i Sør-Øst-Asia, som er det punkt som innebærer den største fare for en krigersk utvikling og videre spredning av de militære handlinger, og at han i sammenheng med det gjerne ville ha redegjort for om og hvordan det i tilfelle fra norsk side er tatt offisielt standpunkt.

**Fung. formann:** Eg er samd med hr. Braadland i at vi bør få ei orientering i Stortinget. Men samtidig er eg også samd i at vi i tillegg til det bør få ei meir intern orientering om Vietnam. Eg går ut frå at vi er einige om det.

Møtet hevet kl. 11.25.